
DISKUSE

Média, děti a násilí

Malý diskusní příspěvek – poznámka z profesionální režisérské praxe a osobní kulturní zkušenosti

---

Smrčka Z.

---

1. Asi nejčastějším argumentem obhájců vizuálního předstírání násilí v televizi je tvrzení, že jeho dnešní zobrazování (mimo autentického reportážního) je vlastně jen jakousi moderní vizuální podobou knižní, tj. čtené či vyprávěné pohádky. Argument je to silný – a zdánlivě nezpochybnitelný. Jeho vyvrácení jsem našel ve skvělé knize B. Bettelheima “Za tajemstvím pohádek”. Zde jsou mé argumenty:

a) Pohádka násilí a krev nezobrazuje, nýbrž pouze symbolicky naznačuje. Což je věc zásadně odlišná. Představa, že ve filmové Popelce se naturalisticky krvavě zobrazuje, jak macecha řeže svým dcerám chodidla, aby se jim tam vešla do ztraceného střevíčku, ničí pohádku – a ta se stává stupidním akčním příběhem.

b) Pohádka se odehrává prakticky vždy v neurčitě době dávné minulosti – zatímco hrdinové akčních filmů prožívají své příběhy téměř výhradně v současnosti či blízké nebo vzdálené budoucnosti. Což je věc pro odlišení kategorií pohádek a akčních filmů zcela prvořadá. Když dítě poslouchá děsivý pohádkový příběh, dostává se mu ujištění, že to je cosi, co bylo za dávných časů – a spolu s tím i útechy, že dnes mu již nic nehrozí. U akčních filmů je to ale přesně naopak: divák je jimi deptán, neboť se mu dostává ujištění, že to je cosi, co jej nebo jeho děti neodvratně čeká. V tom spočívá morální bída tohoto žánru.

c) V pohádkách se hrdina psychologicky vyvíjí a dospívá – podstoupí řadu zkoušek, než dosáhne šťastného života. V akčních filmech je hrdina stejně “správnácký” na počátku jako na konci: jen mezitím postřílí blížě nespecifikované zástupy lumpů. Je to superman – nadpřirozená bytost, která se v pohádkách vyskytuje jen jako vedlejší postava – ať již kladná (hodný obr) či zlá (drak). Obdobně je tomu v případech, kdy je hlavní postavou žena (srov. příběhy Červené karkulky a Popelky).

d) Existuje-li nějaké přiměřené srovnání mezi klasickou literární a moderní filmovou pohádkou, pak to v žádném případě není holywoodský akční

film, ale slavná *Pretty Woman*. A viděl snad v ní někdo téct potoky krve (kromě rozbitého nosu hrdinova ničemného advokáta?) Ani *Popelka* ani *Pretty Woman* nejsou o své vůli “špinavé” a nejsou vůbec pasivní a líné, nýbrž aktivně se snaží svůj osud změnit. To, že k tomu potřebují příchod krásného prince, je věc jiná (jde ostatně o symbolickou proměnu “zvířete” v krásného člověka – viz *Kráska a Zvíře*).

e) Akční film se sexuálním podtextem cituje dobrodružství *Modrovousova* – jenže to není lidová pohádka, nýbrž příběh, který si vymyslel Perrault a dal mu mravoučný pohádkový háv. Namísto pohádky tu jde o bajku pro dospělé.

2. Televize je svým způsobem psychoaktivní droga, na níž si lze velice snadno vypěstovat závislost – a při jejíž konzumaci lidský mozek časem vyžaduje stále větší a silnější dávky (ať již jde o pornografii, anebo násilí).

Problém je v tom, že tato drogová závislost na televizi je společensky tolerována, a to v míře ještě vyšší než konzumace alkoholu a kouření tabáku.

3. G. K. Chesterton ve své novele “*Napoleon z Notting Hillu*” píše: „Nevěřte nikomu, kdo vám tvrdí, že lidé věřili a čekali na pohádky, protože byli hloupí. Naopak, byli to lidé moudří, až nechutně moudří – natolik moudří, než aby věřili a čekali, že k životu jim postačí jen jíst, spát, pracovat a souložit.” A v tom je celý problém: televize coby vizuální médium začala degradovat pohádky na pouhé akční příběhy – a vice versa: akční příběhy začala vydávat za (neškodné) pohádky.

Jistě, televize nemůže být pouhým krasohledem, ignorujícím to, jak vypadá reálný svět – ani přehlížet temná zákoutí lidské duše. Ale přesto (či právě proto) nelze pominout fakt, že z citovaných Chestertonových slov vyplývá něco dalšího, mnohem více znepokojivého: televize zákonitě vede k ohlupování lidské mysli. Za své více jak desetileté režisérské praxe jsem se v databázích Medline a Embase nesetkal s jedinou zásadní prací, podle níž by televize (televizní vysílání) nějak pozitivně přispívala k rozvoji lidské (respektive dětské) psychiky!

Dodáno redakci: 2. 2. 2006

*Ing. Zdeněk Smrčka
Ústav vědeckých informací 2. LF UK a FN
V Úvalu 84
150 18 Praha 5-Motol*